

üvegből ivott sört és végül cigarettát, amelyből később felszínes és élvezetes függőség alakult ki.

De a simléderes sapkát semmivel nem lehetett pótolni.

Az elveszett sapka újabb sapkát kívánt, és már az első fizetéséből egy kemény és kényelmetlen kék-fekete csíkos simlédereset vett, olyat, ami a vasutasok sapkájára emlékeztet.

Pufók, pattanásos kamasz, és csak a fényképeket nézegetve veszi észre, hogy a sapka nem is állt jól neki.

Azonban a kemény simléderest mégis puha és kerek *Marimekko* sapkák követték (rózsaszín alapon világoszöld csíkos; világoskék alapon sötétkék csíkos).

Az egyetem alatt nagy *Kangol* simléderesek, később pedig műanyag reklámsapkák (*Kansa, Karjala, TUL...*).

Majd még később görög tengerészsapkák, amelyekből több tíz is összegyűlt.

És baseballsapkák (a sárga Maffia rádiós és a sötétpiros Q-színházak).

És ezek mellé még százszámra jöttek a nem túl jól sikerült, személytelen és rég elfeledett, az Üdvhadseregnek vagy az UFF használtruhaboltnak ajándékozott simléderesek.

De hol van a kis, zöld simléderes sapkám, amelyen elől ott volt a műanyag sárga repülő?

És hol van az a makacs kislány, aki ott ül a Moszkvai Nagyszínház helsinki vendég-előadásán, fején a zöld sapka, és akinek hiába mondták, hogy senki nem néz balettet sapkával a fején.

És aki erre így válaszolt:

– Egyvalaki néz!

VARGA P. Ildikó fordítása

Pirkko Saisio (1949) író, rendező, színész és dramaturg. 2003-ban megkapta a legfontosabb finn irodalmi elismerést, a Finlandia-díjat önéletrajzi elemeket tartalmazó regénytrilógiájának utolsó, *Punainen erokirja* („Vörös válogönyv”) című kötetéért. A sorozat első két kötete a *Pienin yhteinen jaettava* („Legkisebb közös többszörös”) és a *Vastavalo* („Ellenfény”). A trilógia egy fikatív, Pirkko Saisio nevű kislány/nő életéről szól első és harmadik szemlélyben. A trilógia olvasható apa- és anyaregényként, a leszbikusussá és az íróvá válás regényeként is.

Varga P. Ildikó (1977) a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemen finn nyelvet és irodalmat tanít. Pirkko Saisio trilógiájának fordításán dolgozik.

Laura Ruohonen

HADITURISTÁK

Szereplők

INGE, tizennyolc éves lány Stockholmból
SVENSSON ÚR, Inge apja, háborús emléktárgy-kereskedő

JON, egy felrobbantott brit hajó fiatal katonája
BLACK CHARLIE, félkarú, -lábú és -szemű skót tengernagy, a HMS Bulldog fregatt kapitánya

Játszódik a HMS Bulldog fregatt fedélzetén, előbb a Finn-öbölben, majd a Fehér-tengeren, végül a Jeges-tenger fenekén, a krími háború idején.

5. jelenet. ORRKOSÁR

Inge egy deszkán átegyensúlyozott az angol HMS Bulldog fregattrá, a félszemű, -karú és -lábú Black Charlie admirális hajójára. Jon, egy fiatal angol katona épp nagy ívben landol a hajó orrában levő hálóban, kis híján Inge nyakában. Kissé eltájolódva kérdezi:

JON Milyen hajó ez?

INGE Mittomén... valami angol... valami...

JON Je-je-jeee, jejejeeee! Győzizygyőzizyelem! (*Ingére néz.*) Jónapot! Johó! Jó, jó napot.

INGE Te honnan pottyantál ide?

JON Nem mondd, hogy nem láttad?

INGE Na ne már.

JON Aha-aha. Essszméletlen. Képzeld, a hajó felrobban és én repülök, fjúúú... Két elleneséges hajó fölött elhúzóok, és ide pottyanok a saját hajónkra, biztos volt vagy három-négy-száz méter, ez csúcs! Rekordtávolság! Ezzméletlen! Először oda, neki a fővitorlának, aztán potty ebbe a kosárba. És semmim se tört el! Semmi bajom! Mondjuk, ha tíz centivel mel-létrafálok, akkor most alulról szagolnám a... kákát, de nekem mindig ilyen eszméletlen szerencsém van.

INGE Ööö...

JON Volt egy haverom, Lukas, na, hát egyszer ott matrózkodunk, nyújtózkodunk a fedélzeten, és derült égből odarepül egy ilyen égő micsoda, olyan füstölgő nagy izé... tudod, robbanó vasgolyó, biztos láttál már ilyet – olyasmi, mint a gránát, gyújtózsínór a tetején, serceg, minden, ahogy az lenni szokott, shhh... – és mindenki lefagy, hogy ennyi volt, itt a vég – és a hadnagyunk üvölt, hogy feküdj! De Lukas meg se hess, odarohan, fogja a golyót – vagyis, bocss, a bombát –, odahurcolja a korláthoz és placcs be a vízbe. Buuummm, állati nagy robbanás. Essszméletlen! Senkinek se lett semmi baja. Ő persze kapott egy kitüntetést... sz’al asszem, én is megérdemelnék most egyet. Vagy nem?

INGE Hát öö... de...

JON És te, te mit keresel itt? Ez egy hadihadjó, úgy értem...

INGE Igazából... hagyjuk ezt a témát.

JON Öhöm.

INGE Nekem... szóval ez egy hosszú és durva történet... amin én keresztülmentem... úgyhogy inkább hagyjuk, jó?

JON Hadifogoly vagy?

INGE Hát öö, bizonyos szempontból... vagyis, ööö, kicsit nehéz ezt pontosan megmondani, mert már annyi országon meg háborún mentem keresztül, és tulajdonképpen épp szökésben vagyok, meg... lengyel, meg... táncosnő.

JON Váo. Én csak egy ilyen mezei angol. Mondj valamit lengyelül, plíz.

INGE Vagyis igazából mi otthon, ööö... magyarul beszéltünk. Vagyis... (most találja ki) Hesszhüörsz. Egesszörsze.

JON Váo.

Inge pipát húz elő a zsebéből, próbál rágyújtani.

JON (meghökken) Te pipázol?!

INGE Mér’, mi olyan furcsa ebben?

JON Semmi... vagyis...

INGE Szerintem pedig nincs abban semmi különös, ha egy lány pipázik! És, tudod, fárasztó, hogy mindig olyan borzasztó nagy ügyet csinálnak belőle.

JON Nem számít... szóval nem, ez igazán... egyéni...

INGE Szóval mindig azzal jönnek, hogy egy lánynak ilyennek kell lenni, olyannak kell lenni. Ezért utálom én a pasikat.

JON Áhhá. Aha. A pasikat mint olyat?

INGE Legalábbis azokat, akik nem bírnak lekopni, és azzal jönnek, hogy édes, bájos, te egy tündér vagy... szeress engem...

JON Na most ne mondd már, hogy nem jó érzés, ha mindenki odavan érted?

INGE Ha tudni akarod, nem! Csupa gusztustalan sutyerák. Az ember már-már gondolkodni kezd: biztos velem van a baj, miért pont én vonzom a legszánalmasabb bunkókat a világon? Szerinted talán az jó érzés, hogy reggel, mikor iskolába indulsz, már a lépcsőházban eléd ugrik valami kvazimódó, hogy szeretlek-szeretlek, és aztán, ha nem viszonozod a nemes érzelmeit, mer’ egyszerűen gyomrod sincs hozzá, akkor mindenki azt hajtogatja: milyen szörnyű kegyetlenség ez részedről. Szerintem ez így elég súlyos.

Inge pipája nem ég rendesen.

JON Van nálam dohány, ha gondolsz...

INGE Á, nem. Nem. Tulajdonképp próbálok lassan leszokni.

JON Ide tudsz jönni?

INGE Oda?

JON Aha.

INGE Oda, a kosárba?

JON Igen, igen. Simán elférünk. És jó a kilátás.

Inge bemászik a kosárba. Ki-kitör belőlük a nevetés. Nézik a tűzharcot.

JON Azok ott tarackok, azok meg mozsárágyúk. Annak az oroszoknak pedig ilyen magasabb hangja van. A mieink meg olyan mélyebbecskén durrogtatnak, hallod? Bummmm. Bummmm. Az erődből lőnek, de azoknak az ágyúknak elég rövid a hatótávolsága, vagy lehet, csak rosszul céloznak, mindenesetre nem kell félni, és ha velem vagy, különösen nem kell félni, mert én...

INGE ...esszméletlen szerencsés fickó vagy.

JON Úgy van. Mit nevezsz?

INGE Mit tudom én...

JON Már megint nevezsz!

INGE Jaaaj, nem értem, de nem bírom abba-hagyni... Na!

JON Hagyd abba! Én se bírom. Jaj! Fejezd be! Kérlek!

INGE Próbálom abba-hagyni, de nem megy.

JON Naa. Most... most vége. Egész komolyan. Most! Hé! Most! Nem lenne kedved... öhöm, a háborúra való tekintettel... levelezni velem.

INGE *(Mindketten nevetőgörcsben rángatóznak.)* Hagyd abba!

JON Hagy-dab-ba!

Inge édesapja, Svensson (emléktárgy-kereskedő és megrögzött haditurista) lép színre.

SVENSSON Inge? Inge? Hol vagy? Kivel beszélsz?

JON Ez meg ki?

INGE Valami svéd pofa. Beszélsz svédül?

JON Normális vagy?

INGE Én ilyen... tolmács vagyok, az ő tolmácsuk.

JON Aha.

SVENSSON Inge? Mi ez? Megint valami pasi van a dologban... abban a dologban? *(Az orrkosár felé mutat.)* Egyszerűen nem hiszem el, Inge, nem bírom felfogni. Honnan ászod elő ezeket a manusokat? A föld alól? Itt föld sincs. Az égből potyognak?

INGE Aha! *(Jonhoz)* Most mennem kell.

JON Oké. De ha esetleg érdekel, a mi egységünk holnap rohamozza meg azt a bal sarkot, vagyis a nyugati bástyát, és tudom ajánlani, szerintem szuper lesz. Szóval tényleg azt hiszem, le tudna kötni, ha van kedved megnézni, mondjuk kukkerrel vagy valahogy... Elég sok turista befizetett már ránk... ahogy *rohaaam*, üvöltve szaladunk a dombon felfelé, szóval szerintem egész jól bír kinézni, és ha gondolod...

SVENSSON Mindjárt megőrülök, Inge, gyere ide azonnal!

JON Mit szólsz, eljössz holnap?

INGE Lehet.

JON Hogy hívnak?

INGE Anna... Karenina.

JON Mi?

INGE *(súgja)* An-na Ka-re-ni-na.

JON Szép név.

INGE Szerintem is.

Inge fogja a deszkát, átfekteti a másik hajó szélére, és gondolkodás nélkül átszalad e veszélyesen keskeny hídon.

NÉHÁNY ÜTKÖZETTEL ÉS VIHARRAL KÉSŐBB...

14. jelenet. APA ÉS LÁNYA

SVENSSON Ez nem lehet igaz. Mit keresel te itt? Én már megírtam az otthoniaknak, hogy a viharban belefúadtál a háborgó tengerbe. Tisztára hülyének néznek majd!

INGE Nem fulladtam bele. Nem is örülsz?

SVENSSON Hát... jó, persze, hogyne... csak... meglepődtem kicsit. Húúú! Hogy fogom én ezt kimagyarázni. Nna. Akkor legalább öleljük meg egymást.

Kissé félszeg ölelés.

SVENSSON Húúú! Meg ne haragudj, de az ember jobb, ha vigyáz a vonalaira... különösen ilyen fiatalon. Ha most elhagyod magad, idősebb korban már nehéz lesz változtatni.

INGE Terhes vagyok.

SVENSSON Ajj... jajj... jaaaj naa... ne... nee... neee! Mit mondok most az anyádnak? Mégis!?

INGE Ugyanazt, mint eddig. Hogy megfúladtam.

SVENSSON Nee, ez nagyon nem vicces! Engem ezért konkrétan megskalpólnak, Inge! Na de akinek nem inge... ne vegye magára... még. Majd ha eljön az ideje, mindenkinek meglesz a maga keresztje.

INGE Én nem megyek veletek.

SVENSSON Ne kezd megint.

INGE Én itt maradok.

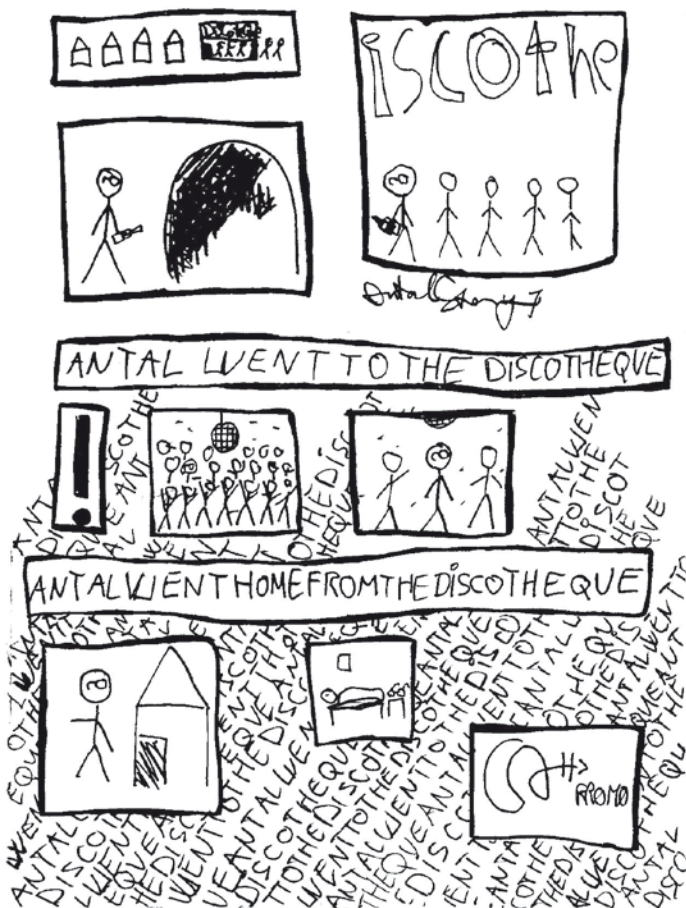
SVENSSON Még viccnek is rossz. Itt, a Fehér-tenger kellős közepén?

INGE Ki vagy te, hogy eldöntsd helyettem, hol a helyem, hol vár rám a boldogság? Vagy bárki másra. Stockholm, Sveavägen 21., ez a válasz szerinted? Honnan veszed, hogy nekem nem ez van megírva?

SVENSSON Ühüm... Hát, elvégre nagykorú vagy már, felnőtt ember, úgyhogy tulajdonképp... Csak valahogy mégis borzalmas arra gondolni, hogy én valamiképp felelős vagyok azért, ha veled itt valami rossz történik.

INGE Nem vagy felelős.

SVENSSON Nem vagyok? Szerinted nem vagyok?

INGE Nem vagy! Élhetsz boldogan tovább, mintha mi sem történt volna.

SVENSSON Naa... Inge... ne csináld. Gyere ide, kicsi bogár, csücsülj apu ölébe. Gyere. (Ölébe veszi Ingét, mint egy kisgyereket.)

Néhány vérszegény ágyúlövés, majd megkondulnak a harangok, a kolostor fenségesen zengő harangjai.

INGE Apa. Figyelmeztetek, ha most, ebben a pillanatban nem indulsz el, akkor lehet, sose mész el innen.

SVENSSON Húha! A kolostor megadta magát. Nem volt nehéz győzelem. Úgy tűnik.

INGE (pánikszerűen elrohan) Elmennek! Jon! Jon! Látnom kell őket, még egyszer látnom kell...

Svensson egyedül.

SVENSSON Szerettem ezt a gyereket, Ingét. Jobban, mint bárki mást ezen a világon. Még mindig szeretem. De ki ez a felnőtt nő, aki fogta magát, és egyszer csak a helyére lépett? Nem értem. Mi történt? Szeretnem kellene? Ezt az idegen felnőtt nőt? Csak azért, mert valaha az én gyereke volt? Az én Ingém? Pusztán csak ezért szeretnem kell ezt a nőt? Most is? Mindörökké?

15. jelenet. FEKETE LYUK A JÉGBEN – AZ ELSÜLLYEDT HAJÓ

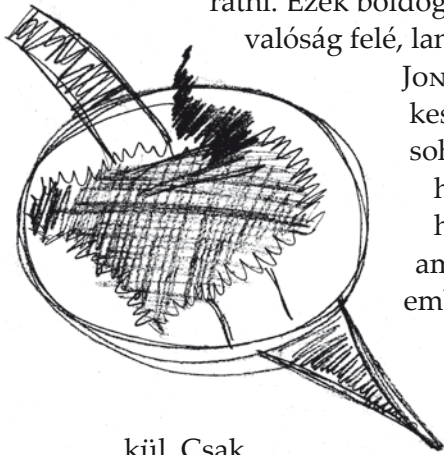
Elsüllyedt hajó, a HMS Bulldog fregatt a Jeges-tenger fenekén. A hajógyomorban, egy levegőbuborék közepén ül Jon és a Tengernagy, a légénység legifjabb és legidősebb tagja, mélyen a víz alatt. A Jeges-tengerről Kamcsatka felé tartottak, amikor a hajó előbb belefagyott a tenger vizébe, aztán éjszaka kigyulladt, miközben a légénység majdnem teljes létszámban egy parti falucskában múltatta az időt, és végül elsüllyedt. A padlón már bokáig ér a víz. A Tengernagy is, Jon is levelet ír.

TENGERNAGY És én azon gondolkodtam, felajánlom a szolgálataimat Garibaldinak. Épp valami itáliai partraszálláson ügyködik megint. Portugáliának egyszer már nyertem egy háborút, úgyhogy egész jó hírem lehet azon a fertályon.

JON Szerintem ilyen helyzetben az embernek inkább a szereteteire kellene gondolnia. Mi lenne, ha írna mondjuk a... kutyájának.

TENGERNAGY Igazad van, írok is Szimatnak. A feleségem majd felolvassa neki. (Ír.) Nincs ezen mit szomorkodni, Szimat. Miért, talán jobb az, ha megússza a hajó, és végül a parton rohad majd el, mint egy rossz konzervdoboz, vagy ha felaprítják másodosztályú tűzifának és elégetik, hogy valami hájas nőszemély kavargathassa fölötte a kávéját? Az olyan az

csak roncs, hulladék, a felejtés maga. Ezek viszont, ezek a dagadó vitorlákkal, dohogó motorral, a fedélzeten kétségbeesetten segítségért üvöltő legénységgel, áruval és félbehagyott életekkel megrakottan tengerfenékre szálló alkotmányok, ezek, igen, ezeket már hajónak lehet nevezni. Ezeken nincs mit siratni. Ezek boldogok, úton az örökkévalóság felé, lankadatlanul!

kül. Csak ha már meghaltál. Addig pedig – csak élsz, élsz bele a világba haláltalanul! Még sosem haltam meg, azért ez mégiscsak végtelenül ritka esemény az ember életében.

TENGERNAGY Beindult a bagólesőd, tudomistenem.

JON Biztosan a halálfélelem, attól jár ennyit. Egyáltalán nem reszketek, nem tűnik úgy, mintha meghaltam volna, sőt úgy érzem, több bennem az élet, mint valaha. A szivattyú tele van kávészemekkel.

TENGERNAGY Tudom.

JON Azért nem működik.

TENGERNAGY Tudom. Ne pattogj már... Olyan jólesik belegondolni, valahol nagyszabású dolog ez, hogy a világ leghatalmasabb királynője most trónolhat és várhat a végtelenségig ezekre a kincsekre, soha nem jutnak el hozzá, és mindez miattunk. Ott ül, ott trónol és csak vár és vár, az évek egyre telnek, ő megöregszik, de még akkor is csak vár, egyre vár ránk... Sose fejezed már be azt a levelet?

JON Nem. Beírhatom, hogy maga is üdvözlí? Szerintem nagyon király, hogy mi így itt ketten együtt vagyunk.

TENGERNAGY Hát, tudod, tényleg király, sőt, királynő! (*God save the Queen!*)

JON Ha így vesszük, akkor persze nem any-

nyira. De ha ezt a meghalást most nem számítjuk, akkor nagyon örülök, hogy így összehoztuk. Vajon ha beteszem a levelet egy palackba, és kiengedem azon a csapóján, akkor felúszik a felszínre és célba jut?

TENGERNAGY Azért ez kissé olyan, mintha vaktában lövöldöznél.

JON Ha, mondjuk, kiüríteném az összes üveget itt, és...

TENGERNAGY Nee, ne, ne öntsd ki, te állat, pocskba megy a sok drága pezsgő.

JON Úgysem bírja meginni az egészet.

TENGERNAGY Azért megpróbálni meg lehet.

JON Hatszáz üveggel?

TENGERNAGY Valami vágyam csak lehet nekem is ezen a földön... Mégis, meddig írod még azt a levelet?

JON Mondjuk, az örökkévalóságig: *(olvás)* Mert / Ez a szerelem soha nem ér véget / Megyek hozzád s az útról le nem térek / Szeretlek, tele veled a szívem, és ez az érzés soha el nem fogy, nem öregszik, nem fárad, nem halványul, így nem múlik el. / Ezzel a hajórakományi szerelemmel, ami a szívemet húzza, ezzel mind téged szeretlek / most / és mindörökké / Ám...or. / Szeretlek, / sz(ö) e r(ö) e t(ö) l(ö) e k(ö) sz(ö) e r(ö) e t(ö) l(ö) e k(ö) sz(ö) e r(ö) e t(ö) l(ö) e k(ö) sz(ö) e r(ö) e t(ö) l(ö) e k(ö) sz(ö) e r(ö) e t(ö) l(ö) e k(ö)

Kampec.

JANKÓ SZÉP *Yvette fordítása*

Laura Ruohonen (1960) biológusi és irodalomtudományi előtanulmányai után a helsinki Színházművészeti Főiskola dramaturg–drámaíró szakán végzett. Drámaíróként, rendező-dramaturgként, filmforgatókönyv- és hangjáték-szerzőként, gyerekvers-költőként egyaránt ismert. Drámái és hangjátékai ösbemutatóit kevés kivételtől eltekintve ő maga rendezte. Darabjait számos nyelvre lefordították, *Krisztina* című műve magyarul is olvasható Pap Éva tolmácsolásában. A *Haditristák* Ruohonen újszerű történelmi drámái közé sorolható. Acselekmény ugyan a XIX. század második felére, a krími háború idejére tehető, témáját tekintve a darab egyszerre aktuális és örökérvényű. Nyelve jellegzetesen mai, nem historizáló, könnyen beszélhető és érthető, anakronisztikusságában és tömörségében mégsem egyszerű, hanem enyhén elemelt, játékos nyelv, a fordító számára váratlan csapdákat tartogat. Az itt olvasható részlet a darab egyik mellékszálából, Jon és Inge tragik(omi)kusan rövidre szabott románcából mutat be szemelvényeket.

Jankó Szép Yvette nagyváradi születésű, jelenleg Kolozsváron élő színháztudós, egyetemi oktató és szabadúszó fordító. A Kolozsvári Babeş-Bolyai Egyetem angol–finn és színháztudomány szakán végzett. Elsősorban kortárs finn drámák és gyermekkönyvek magyarra ültetésével foglalkozik. Többek között Kristian Smeds és Leea Klemola színházi szövegeinek vagy Antti Leikas *EvickÉlj* című regényének és Mauri Kunnas *Kutya egy Kalevalájának* magyar nyelvű fordítása köthető a nevéhez.